

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 5.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СТЕВАН НЕМАЊА И ЊЕГОВО ДОБА.

(Наставак.)

На крају своје владе, осим земаља заузетих од Византије и земаља својих, имао је Немања у својој држави *Зешу* (која се звала и Диоклитија), *Требиње*, *Хум*, *Нерешву*, а био је и врховни господар над Босном. Потписивао се: *Стефан Немања, жупан и самодржавни господар свих србских земаља, Поморија и Диоклишије, и Далмације, и Захлмије и Травуније.*

На две године пред смрт, 1196., сазове Немања сабор у Раси. Ту преда државу своје старијем сину *Стевану*, с називом *великога жупана*, а млађем сину *Вукану* преда *Зешу*, с називом *великога кнеза*. За тим се, лицем на Благости, покалуђери у Студеници и назове *Силеун*. После оде своје сину Сави у Свету Гору и у манастиру Хилендару умре 13. фебруара 1199.

Животописци његови слажу се у томе: да је био јуначан, законит, неуморан, усталац, мудар управљач и велики ктитор црква и болница. Растом је био леп и угледан. Политички је врло важан као ујединилац распарчаних српских земаља и тако творац прве српске државе.

Писац драме највише се зауставио баш на тој борби Немањиној противу децентрализације. На представи видеће се како је то осветлио и приказао. Наше је да упознамо читаоца са свима околностима, које ће помоћи да му драма буде разумљивија.

У драми се помињу многе старе земље и области. Оне су многима познате, а има их доста који ће вољети да то своје зна-

ње обнове. Остављам оне области, које ни до данас не променише свога имена. Дотичемо се мање познатих или са свим непознатих.

Тако *Диоклишија* звала се она област, која је познатија под именом *Зета*. А Зета је захватала *Скопје*, *Скадар* јужно до Дрима, западно до мора, и *Цетиње*. Некада је у овој области било велико место Диоклеја, или *Дукла*.

Хум, (*Захумље*, *Хумска земља*) звао се западни крај српске државе, од реке Неретве до Требиња и до извора реке Дрине.

Травунија је област око Требиња.

Липљан је на Ситници, близу Приштине. За краља Милутина постојала је епископија липљанска. Ту је црква Грачаница.

Полог — тако се звала област више Скопља, на западној страни Вардара, где је Хтетово. Ту је и област *Гостивар*.

Дубочица звала се земља око данашњег Лесковца; а други тврде да је то околина студеничка.

За доба Стевана Немање и за цело време трајања старе српске државе, народ се српски делио на више редова У драми долазе сви ти редови, или се о њима врло често говори. Добро је, пре представе, учити разлике њихове у колико се могу повући из наших старих књижевних споменика. Народ се дакле делио: на *велику властелу*, *властеличиће*, *себре*: *сокалнике*, *мерошхе* или *нерошхе* и *ошроке*.

Велика властела били су велики, први

племићи царства, који имађаху своје државнице и уз то ношаху титуле кнежева, војвода и т. д.... Великом властелом звали су се велики дворани и жупани, и војводе, и кнежеви, и црквени поглавари.... С великом властелом опкружавао се владалац.... Њима је судио царев суд.

Властеличић је био властелин, по свој прилици без државнога достојанства. Разлика између властеличића и великога властелина у главном је по приходима од имања, а види се из овога прописа у Душановом Законику: „Властелин, који опсује и осрамоти властеличића, да плати 100 перпера; а властеличић, ако опсује властелина, да плати 100 перпера, и да се бије штаповима“.... „А ако себар опсује властелина или властеличића, да плати 100 перпера и да се осмуди.“ Сва земља припадала је владоцу, великој и малој властели, и цркви.

Себар је био сваки, који није био властелин или властеличић. Себри су били сељаци, који су радили властелинске и црквене земље, а могли су имати и своје земље. Разлика између њих и властеле види се из ове Душанове наредбе: „Ако властелин убије себра, да плати хиљаду перпера; ако ли себар властелина убије, да му се обе руке одсеку и да плати 300 перпера.“ Себри се деле овако:

1. *Меропах* (*меропак*) или *неропах* звао се насељеник на земљи властелској или владаочевој. Чија је земља, ономе је и радио, давао раду и плаћао. Осим те земље, могли су неропахи имати и своју засебну бантину. Дужностима су се разликовали од других земљорадника. У Душанову Законику стоји: „Поповски синови,

ако пзуче књигу, да остану с оцем... ако ли књигу не изуче, онда је меропах. Ако меропах изучи књигу, да остане опет меропах.“ На другом месту Душанова Законика стоји: „Меропах, ако побегне куд од свога господара, у страну земљу или цареву, где га нађе његов господар, да га осмуди и нос му распори, и т. д.“

2. *Ошроци* су били сељаци, који су живели на земљи црквеној и властелиновој и били њихова својина, исто као и она земља коју су обделавали. И њихова деца била су својина црквена, или властелинова. Закон је само забрањивао давати их у прђију.

3. *Сокаљници*. Ови су били насељеници на властелиновој или црквеној земљи. Властелину или цркви давали су годишњи сок, или *соћ*, на земљу коју су уживали. Сок је био неки род порезе у природним сировинама. Ако у селу има мајстор, па има порода, један да остане на месту очинском, остали да пређу у сокаљнике, или, ако им је воља, у меропхе.

Имена *достојанства* и *јавних звања* била су са свим другачија него што су данашња. У драми се појављују готово сва. Расправе, којима располажемо, прилично су расветлиле и ту страну старе историје.

Стеван Немања био је прво *жупан*, па онда *велики жупан*. Жупан значи, пре свега, властелинство вишега реда. Сами државни владари зваху су у прва времена жупани, али с додатком: велики. Доментијан, оновремени писац, приповеда да је било жупана много, великих и малих. Жупани су у ранија времена имали сваки своју земљу, или независну или зависно, као клетвеници (вазали). (Свршаће се.)

ПРИЈАТЕЉИ.

(Ц Р Т А И З А К У Л И С А.)

ОД А. ТРОФИМОВА.

(Наставак.)

— Хоћу, хоћу, сво сенћу!— пристаде Иван Иванић и додаде: И ја ћу пити у наше здравље. И Ивана Иванића испи две чашнице рума.

— А што ти тако нагло испијаш? — чудило се Семен Семенич.

— Знаш тако . . . . нешто ми дошпа воља

... давно нисам нио, — рече Иван Иванић брзо, а сменлио се некако неприродно.

Пријатељи мало заћуташе па опет истините по једну чашу.

— Јеси л' чуо за моју невољу и зло? — запита Семен Семенић.

Иван Иванић се препаде и сав се згрози као да га тресе грозница.

— Како не, како не бих чуо! — проговори он. Само не знам све потанко и поближе.

Семен Семенић стаде причати историју своје несреће.

Иван Иванић прекидао је неколико пута Семена Семенића, питајући га за најмање ситуације.

— Ето, така је то несрећа! — завршио је Семен Семенић своју причу. Целог века сам се само старао, да поштено живим, па ето шта се учини самном! А нисам украо нити затајао тих новаца! Па опет ме многи, и ако не сви, држе за лопова!

— Тебе? За лопова? Није можно! Ко то вели? — прозбори потмуло Иван Иванић.

— Да, сви готово, кажем ти! Ето и...

Семен Семенић подигао се са столице, па је са свим близу приступио Ивану Иванићу.

— Ето и ти, кажи ми право, по савести, тако ти бога, реци ми искрено: верујеш ли ми или не? Држиш ли ме за лопова или не?

И Иван Иванић дигне се са столице.

— Не, ја не верујем! Ја не верујем! — крикне јачим гласом. Ти си поштен човек!

— Хвала ти! Бог ти платио за то! — рече Семен Семенић и пољуби свога пријатеља.

V.

Иван Иванић се поболео. Дневи и ноћи преседео је покрај њега Семен Семенић, који се на неко време и преселио код свога пријатеља. У врућници и несвестици Иван Иванић често је изустео његово име.

Птицин оздрави.

Беше вече. Пријатељи седеше при чају.

— Знаш шта сам ти хтео предложити? поче Иван Иванић.

Семен Семенић погледа у пријатеља и очекиваше шта ће рећи.

— Пресели се ти к мени, продужи Иван Иванић. Шта ћеш ти сам самцит? У двоје се живи веселије и лакше! Да, пресели се к мени.

Семен Семенић устаде. Очи му беху пуне суза.

— Ти си искрен друг! — рече он и кренуо стиште руку Ивану Иванићу.

— Доста, доста! Махни се тога! — прозбори Иван Иванић отимајући готово своју руку из пријатељеве руке.

(Свршиће се.)

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Све за сина.*) Позоришна игра у 5 чинова. Написао Емил Ожје, превео Милован Ђ. Глишић.

„Le fils de Giboyer“ ist eines der Meisterwerke Emil Augiers, вели Немац Павле Линдау за стару ту Ожјереву глуму, која је код нас као новина у Глишићеву преводу у суботу 21. о. м. прешла преко позорнице, а Хенрик Лаубе ни више ни мање, него: „kurz, es ist eines der besten Stücke neuester Zeit. Тој двојци Немаца не би имала повода неверовати и српска публика, пред коју је Милован Ђ. Глишић „Жибоајерева сина“ у лепом преводу — и то из прве руке, с оригинала, као што оно „много захваљујем“ сведочи — изнео. И српска публика мора признати, да је у комаду „радња занимљива,“ и да је, што рекао Линдау, „gelungen ausgeführt.“ Даље оно, што је, рекли бисмо, много дубље, оно о „немилостивој „сатири против ултрамонтанаца и лежитимиста“, о тенденцији напереној против „пачања религије у политику“, о жестоким оним

дебатама, којима је „Le fils de Giboyer“ у своје време дао био повода, не може српска публика у овај мах узети у обзир. Држимо, да та „политичка сатира“ у том свом „дубљем“ смислу за нас овде нема још оне „праве актуалности и значења,“ што је ван отаџбине своје пре неколико година имала у Немачкој — то је једно; а друго — слободни бисмо били приметити — изгледа нам као да је код нас још све једнако рано за т. зв. geistsprühenden Dialog на позорници, што Лаубе толико уздиже у Ожјера. А без тога — нама се бар тако чини — губи „Le fils de Giboyer“ добре две трећине своје вредности. Шта дакле да се ради? Причекати још мало, задовољити се засад са Ожјеревим новијим комадом са познаницима нашим „Фуршамболовима“ у такођер лепом преводу Бранка Мушицког, — та они бар са „драмски бујним својим неким призорима пале“ — а за „Жибоајерева сина“ доспећемо и после кадгод. Т.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

3. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 25. МАРТА 1887.

Први пут:

УБИЦА.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА И ОСАМ СЛИКА, С ПРЕДИГРОМ, НАПИСАО ЕДУАРД ПЛУВЈЕ, С ФРАЊУСКОГ
ПРЕВЕО ДРАГУТИН Н. ЈОВАНОВИЋ. — (РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.)

ОСОБЕ.

У предигри:

Војвода Анри Бламон Новајски.	Лукић.
Емануило Керал	Миљковић.
Витез Сен-Совер	М. Димитријевић.
Феникс Порион	Ружић.
Леже, слуга	Димитријевић.
Војвоткиња Бламон-Новајска	Д. Ружићка.
Марија-Дијана-Елиза	Л. Хаџићева.

У првом чину:

Војвода	Лукић.
Емануило	Миљковић.
Маркиз Октав Бламон	Марковић.
Сен-Совер	М. Димитријевић.
Леже	Димитријевић.
Бланша Новајска	М. Максимовићева.
Дијана	Л. Хаџићева.
Колета	С. Миљковићка.

У другом чину:

Војвода	Лукић.
Октав	Марковић.
Емануило	Миљковић.
Феникс	Ружић.
Рок	Добриновић.
Леже	Димитријевић.
Раф, слуга	Лазић.
Дијана	Л. Хаџићева.
Колета	С. Миљковићка.

У трећем чину:

Емануило	Миљковић.
Феникс	Ружић.
Рок	Добриновић.
Леже	Димитријевић.

Раф	Лазић.
Човек у цркви	Милојевић.
Отац млади	Кестерчанек.
Младожења	Исајловић.
Крчмар код „Црвеног сунца“	Васиљевић.
Жандарски официр	Врга.
Бланша	М. Максимовићева.
Дијана	Л. Хаџићева.
Колета	С. Миљковићка.
Мати младиња	Д. Николићева.
Млада	З. Милојевићка.

У четвртном чину:

Војвода	Лукић.
Октав	Марковић.
Емануило	Миљковић.
Сен-Совер	М. Димитријевић.
Феникс	Ружић.
Официр	Врга.
Леже	Димитријевић.
Бланша	М. Максимовићева.
Дијана	Л. Хаџићева.
Колета	С. Миљковићка.

У петом чину:

Војвода	Лукић.
Октав	Марковић.
Емануило	Миљковић.
Сен-Совер	М. Димитријевић.
Феникс	Ружић.
Рок	Добриновић.
Раф	Лазић.
Бланша	М. Максимовићева.
Дијана	Л. Хаџићева.

Војници. Сватови. Гости. Агенти. Лопови. Телал. Зидар. Свирач. Келнери. — Догађа се у Паризу 1828. и 1829. године. — Предигра: у соби војвоткињиној. Други чин: у механи крај реке Сене и на летњиковцу у Отеју. Трећи чин: у суду и механи код „Црвеног сунца“. Четврти чин: код војводе. Пети чин: код Октава.

У суботу 28. марта први пут: „ЗАВАЂЕНА БРАЂА.“ Позоришна игра у 4 чина, написао Еркман и Шатријан, превео Милорад П. Шапчанин.

Ко од наших поштованих сталних претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у позоришној писарници најдуже до 11. сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.